

JURIDISKA FAKULTETEN
vid Lunds universitet

Isabelle Hörnfeldt

Bevarandet av tropikskogar

En analys av nya rättsliga instrument inom internationell
miljörätt

LAGF03 Rättsvetenskaplig uppsats

Uppsats på juristprogrammet
15 högskolepoäng

Handledare: Peter Gottschalk

Termin: VT15

Innehåll

SUMMARY	1
SAMMANFATTNING	2
FÖRKORTNINGAR	3
1 INLEDNING	4
1.1 Bakgrund	4
1.2 Syfte, tes och frågeställning	4
1.3 Avgränsning	5
1.4 Metod och perspektiv	6
1.5 Material	6
1.6 Forskningsläge	7
1.7 Disposition	8
2 TROPIKSKOGAR	9
2.1 Aktörer	9
2.2 Regleringar	9
3 INTERNATIONELL MILJÖRÄTT	11
3.1 Utveckling av internationella normer	11
3.1.1 Statsuveränitet	11
3.1.2 Common concern	13
3.1.3 Common but differentiated responsibilities	17
4 FÖRVALTARSKAPETS INNEBÖRD	18
4.1 Bakgrund	18
4.2 Objekt	19
4.3 Förmånstagare	20
4.4 Ansvarssubjekt	22
4.5 Förvaltarskapsförhållandets karaktär	23
4.5.1 Allmänt förvaltarskap	23
4.5.2 Formellt förvaltarskap	24
4.5.3 Egendomsrättsligt förvaltarskap	25
4.5.4 Etiskt förvaltarskap	26
5 ANALYS OCH SLUTSATSER	28
KÄLL- OCH LITTERATURFÖRTECKNING	34

Summary

Tropical deforestation is constantly being undertaken for material gain. As a result of this deforestation a variety of species is eradicated and carbon dioxide is released every year. There is currently no legally binding regulation for the conservation of tropical forests.

This bachelor-thesis explores international legal regulations in order to explain how new instruments in international environmental law can help preserve tropical forests.

This thesis is based on a *lex ferenda*-argumentation, with normative arguments about what the law should be, focusing on what a stewardship responsibility could look like based on ethical reasoning. The normative reasoning is applied to legitimize the incorporation of new law. As a basis for the discussion of an establishment of stewardship, the principles of state sovereignty, common concern and common but differentiated responsibilities are presented. State sovereignty is a basic concept within international law. The development of this dynamic concept is illustrated and potential changes following global movements and international law are discussed.

As of today there are two common concerns: climate change and its effects and preservation of biological diversity. What makes a matter a common concern is that proper protection makes all states derive common benefits. Common concerns require collective action since they are influenced by a complex interplay of individual events. Can the preservation of tropical forests be considered a common concern? What obligations would this imply on humans in terms of the management of tropical forests? Based on these questions the concept of stewardship in environmental law is analysed.

Finally the legal principles are applied, with the conclusion that there are signs indicating that universal stewardship of tropical forests may become reality. This could be made possible by classifying the preservation of tropical forests as a common concern.

Sammanfattning

Tropiskskog skövlas för ekonomisk vinning och får till följd att en mängd arter dör ut och att koldioxid frisätts varje år. Idag saknas en rättsligt bindande reglering för bevarandet av tropiskskog. I den här kandidatuppsatsen utreds ett antal folkrättsliga regleringar för att undersöka om nya trender inom internationell miljö rätt kan bidra till att tropiskskogarna bevaras.

I uppsatsen förs ett lex-ferenda resonemang, ett normativt resonemang om hur rätten borde vara. Fokus läggs på hur ett förvaltarskapsansvar för tropiskskogarna skulle kunna se ut, grundat på ett etiskt resonemang. De normativa resonemangen förs för att legitimera en lags införande. Som grund för diskussionen om inrättandet av ett förvaltarskap presenteras principerna statssuveränitet, common concern och common but differentiated responsibilities. Inom folkrätten är statssuveräniteten en grundläggande princip. Utvecklingen av detta dynamiska begrepp belyses och potentiella förändringar av begreppet, till följd av de förändringar som sker i världen och på folkrättens område, diskuteras.

Idag finns två common concerns: klimatförändringar och dess effekter samt bevarandet av biologisk mångfald. Frågor av common concern är gränsöverskridande och kräver kollektiva åtgärder. Ingen enskild stat kan lösa de problem som de utgör men god hantering av frågan leder till gemensamma fördelar för alla stater.

Kan bevarandet av tropiskskog klassas som en common concern? Skulle detta medföra att människan har en skyldighet att förvalta tropiskskogarna? Med grund i dessa frågor problematiseras begreppet miljörettsligt förvaltarskap.

I analysen appliceras de juridiska principerna med slutsatsen att det finns tecken för att utvecklingen kan gå mot ett universellt förvaltarskap för tropiskskogarna. Ett förvaltarskap skulle möjliggöras om bevarandet av tropiskskogarna klassas som en common concern.

Förkortningar

CBD	The Convention on Biological Diversity
EU	Europeiska unionen
FN	Förenta Nationerna
FN-stadgan	Charter of the United Nations
ICJ	The International Court of Justice
ILC	International Law Commission
Klimatkonventionen	United Nations Framework Convention on Climate Change
Riodeklarationen	Rio Declaration on Environment and Development
UNCLOS	United Nations Convention on the Law of the Sea
Världsarvskonventionen	The Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage
Århuskonventionen	UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters

1 Inledning

1.1 Bakgrund

Till tropikskog räknas tät regnskog och skogar där nederbörden säsongvis är riklig. Tropikskogarna lokaliseras till ett bälte kring ekvatorn och utgör cirka sju procent av jordens landmassa. De är hem till omkring hälften av jordens växt- och djurarter samt miljontals människor, däribland ursprungsfolk.¹ Uppskattningsvis leder avskogning till att sex miljarder ton koldioxid släpps ut i atmosfären varje år och att en mängd arter dör ut.²

Ett illustrerande exempel på avskogningsproblematiken är Amazonasskogen i Brasilien. Brasilien står under konstanta påtryckningar från omvärlden att återbetala internationella skulder, samtidigt som en stor del av befolkningen fortfarande lever med problem relaterade till fattigdom. Av den anledningen skövlas tropikskog då detta ger ökad sysselsättning inom industri och jordbruk i de områden där skog skövlas.³ Fattigdom är dock inte den enda anledningen till skogsskövlingen. Då det finns ett stort internationellt intresse av produkter från dessa områden vidtas olika former av statliga åtgärder för att stimulera ekonomisk tillväxt.⁴

De senaste decennierna har stora satsningar gjorts på att utarbeta nya grundläggande normer inom internationell miljö rätt, bland annat en förvaltarens reglering för tropikskog.⁵ Det saknas fortfarande konsensus om begreppets betydelse och dess rättsliga innebörd.

1.2 Syfte, tes och frågeställning

Syftet med uppsatsen är att problematisera begreppet förvaltarens och utreda hur ett förvaltningsansvar för tropikskog kan utformas.

¹ Lindsey, *Tropical Deforestation*, 2015-05-10.

² Scholtz, 2008, s. 330.

³ Scholtz, 2008, s. 330.

⁴ Lindsey, *Tropical Deforestation*, 2015-05-10.

⁵ Robinson, I: Benidickson (red.), 2011, s. 21.

Problematikeringen bygger på ett antal principer inom internationell miljö rätt som inledningsvis presenteras. I analysen diskuteras principerna för att utröna om nya rättsliga lösningar kan bidra till att bevara tropikskogarna.

Min tes för uppsatsen är att det finns ett behov av att reglera bevarandet av tropikskogarna och att internationell miljö rätt har potentiella verktyg för att göra det. Skyddsbehovet finns eftersom tropikskogarna utgör ett ovärderligt bidrag till det komplexa ekosystem som skapar förutsättningar för liv på jorden.⁶

Uppsatsens ämnen besvara följande frågeställning:

- Hur skulle ett förvaltningsansvar för tropikskogar kunna se ut?

För att besvara huvudfrågeställningen behöver även följande frågeställningar besvaras:

- Kan bevarandet av tropikskogarna klassas som en common concern⁷? Vilken juridisk betydelse skulle det få?
- Hur påverkas statssuveräniteten av utvecklingen av common concern?

1.3 Avgränsning

Ett primärt mål med uppsatsen är att undersöka om internationell miljö rätt kan möjliggöra ett skydd för tropikskogar. Meningen är inte att ge en uttömmande bild av forskningsläget utan snarare ge en översiktlig bild av nya idéströmningar.

Uppsatsen kommer inte diskutera naturens egna rättigheter.⁸

Detta eftersom det i sig utgör en diskussion. Detsamma gäller rättighetsfrågor rörande ursprungsfolk kopplade till mark och skog.

⁶ Sand, 2001, s. 34 f.

⁷ Jag har i uppsatsen valt att behålla ett antal rättsliga principer på engelska för att inte översättningsproblematik ska förta innebörden av ett begrepp.

Ekonomiska och politiska avvägningar lämnas utanför denna uppsats eftersom sådana snarare tillhör det statsvetenskapliga området.

1.4 Metod och perspektiv

Uppsatsen kommer till största del föra ett *lex ferenda*-resonemang, ett normativt resonemang kring hur rätten borde vara. Till grund för detta har en *de lege lata*-analys, en analys över gällande rätt, gjorts. Uppsatsen utgår således från en rättsdogmatisk metod, vilket innebär en redogörelse för rättsläget med hjälp av allmänt accepterade rättskällor med syfte att rekonstruera en rättsregel.⁹ Det finns inget heltäckande bindande regelverk för bevarandet av tropikskog.¹⁰ Rättsläget är med beaktan av den skogsdegradering som nu sker otillfredsställande. Uppsatsen utreder därför ett antal folkrättsliga principer och föreslår inrättandet av nya skyddsregler för tropikskog.

Etik kan användas som argument inom miljö rätt för att motivera en lags införande.¹¹ Av den anledningen tillämpas ett rättsfilosofiskt perspektiv, eftersom fokus till viss del läggs på grunderna som kan legitimera införandet av ett förvaltarskap för tropikskog.¹²

1.5 Material

Uppsatsen bygger främst på en bearbetning av folkrättslig doktrin. För besvarandet av frågeställningarna har även internationella traktat, deklARATIONER, yttranden från The International Court of Justice (ICJ) och från International Law Commission (ILC) använts. I avsnittet som behandlar tropikskog används material från bland andra Redgwell och Ruis

⁸ Thunberg, I: Svedin, Thunberg (red.), 1994, s. 16 f.

⁹ Kleineman, I: Korling, Zamboni (red.), 2013, s. 21.

¹⁰ Ruis, No forest convention but ten tree treaties, 2015-04-22.

¹¹ Stone, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 292.

¹² Wong, I: Nergelius (red.), 2006, s. 13.

(forskare i folkrätt med fokus på skogsfrågor)¹³.

Vid framställningen av statssuveränitetens utveckling används bland annat Stecs artikel *Humanitarian Limits to Sovereignty: Common Concern and Common Heritage Approaches to Natural Resources and Environment*, Schrijvers verk *Sovereignty over natural resources: balancing rights and duties* och material från Scholtz som är professor med specialisering inom miljö rätt.

Common concern behandlas utifrån Brunnée och Shelton, tillsammans med yttranden från ICJ, ILC och deklARATIONER. Material från Brunnée och Shelton används eftersom de är ledande forskare på begreppet common concern.

Skildringen av förvaltarskap bygger främst på Barritts artikel ”Conceptualising Stewardship in Environmental law” och kompletteras med bearbetningar av annan doktrin och deklARATIONER.

1.6 Forskningsläge

Det finns en stor mängd litteratur som beskriver internationell miljö rätt och de för uppsatsen relevanta problemområdena. Brunnée och Shelton ger en bra översikt över forskningen inom begreppet common concern.

Statssuveränitet är ett erkänt begrepp inom folkrätten och Schrijver och Stec ger en bra överblick över forskningsläget. Forskningen som utreder om tropiskskog kan klassas som en common concern är i dagsläget bristande, möjligheten att klassa tropiskskog som en common concern nämns kort i ett antal texter.

Många författare berör förvaltarskap på miljö rättens område utan att direkt diskutera eller ens erkänna begreppets mångfacetterade innebörd.¹⁴ Genom att på grundligt sätt beskriva de olika definitioner av förvaltarskap som återfinns inom internationell miljö rätt tillför Barritt ett

¹³ Ruis, No forest convention but ten tree treaties, 2015-04-22.

¹⁴ Barritt, 2014, s. 1.

viktigt verktyg för vidare forskning på området.¹⁵ Barritt presenterar en stor del av forskningen som finns på begreppet.

1.7 Disposition

Uppsatsen inleds med en presentation av de regleringar och aktörer som finns för tropikskogar. Därefter följer en redogörelse av ett antal principer och deras potentiella innebörd för utvecklingen av internationell miljö rätt, samt en problematisering av begreppet förvaltare. Uppsatsen avslutas med en analys där tidigare presenterade principer diskuteras för att besvara uppsatsens frågeställningar.

¹⁵ Barritt, 2014, s. 23.

2 Tropiskskogar

2.1 Aktörer

Det finns ingen global miljöorganisation som motsvarar exempelvis World Trade Organization inom världshandeln.¹⁶ De främsta aktörerna på området är stater, både vad gäller miljörättsliga regleringar och genomdrivandet av dessa.¹⁷ Det finns även flera mellanstatliga organ som arbetar för bevarandet av skogar. Några FN-organ verkar på området, bland andra Committee on Forestry och United Nations Forum on Forests.¹⁸

Inom ramen för United Nations Framework Convention on Climate Change (Klimatkonventionen) inrättades UN-REDD (Reducing emissions from deforestation and forest degradation). Där sammanförs kompetensen från FN:s livsmedels- och jordbruksorganisation, utvecklingsprogram och miljöprogram för att minska utsläppen från avskogning och skogsförstörelse.¹⁹

Det finns därutöver många erkända icke-statliga aktörer.²⁰ I sammanhanget kan nämnas ursprungsbefolkningar, icke-statliga organisationer (till exempel the Forest Stewardship Council), företag och bönder.²¹

2.2 Regleringar

Det finns inget rättsligt instrument för tropiskskogar som är heltäckande och bindande. Under Riokonferensen som hölls år 1992 gjordes försök att få till stånd ett rättsligt bindande avtal, men det internationella samfundet kunde inte komma överens. Oenigheterna gällde både huruvida en gemensam

¹⁶ Redgwell, I: Evans (red.), 2010, s. 688.

¹⁷ Redgwell, I: Evans (red.), 2010, s. 692.

¹⁸ Sand, 2001, s. 40.

¹⁹ UN-REDD, About the UN-REDD Programme, 2015-05-08.

²⁰ Redgwell, I: Evans (red.), 2010, s. 692.

²¹ Agenda 21, Rio de Janeiro, 3 to 14 June 1992, section 3.

konvention för tropiskskog skulle införas eller inte, samt dess eventuella innehåll. Istället fastslogs ett antal icke-bindande rättsliga principer för hantering, bevarande, och hållbar utveckling för alla typer av skog.²²

De globalt viktigaste konventionerna som är relevanta för tropiskskogarna är Klimatkonventionen, The Convention on Biological Diversity (CBD) och United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries Experiencing Serious Drought and/or Desertification, particularly in Africa. Det finns därutöver ett antal multinationella avtal som rör skog, till exempel The Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage (Världsarvskonventionen).²³

Det finns även ett antal instrument på regional nivå som syftar till att skydda djur- och växtarter.²⁴ Uppsatsen kommer att redogöra för de relevanta delarna av dessa konventioner i avsnittet om utvecklingen av rättsliga principer.

²² Ruis, No forest convention but ten tree treaties, 2015-04-22.

²³ Ruis, No forest convention but ten tree treaties, 2015-04-22.

²⁴ Ruis, No forest convention but ten tree treaties, 2015-04-22.

3 Internationell miljö rätt

3.1 Utveckling av internationella normer

Källorna på den internationella miljö rättens område återfinns inom folk rätten i The Statute of the International Court of Justice (ICJ:s stadga) artikel 38. Det finns även icke-bindande instrument från flera FN-organ på området.²⁵

Miljö rättens internationella utveckling bygger till stor del på framarbetandet av rättsliga principer och deras tillämpning på nya och komplexa problemområden.²⁶ Till grund för problematiseringen av miljö rättsligt förvaltare skap kommer principerna om stats suveränitet, common concern och common but differentiated responsibilities diskuteras.

3.1.1 Stats suveränitet

Stats suveräniteten har idag en allt starkare miljö inriktning. Begreppet kan till följd av detta bli viktigt i arbetet för hållbar utveckling.²⁷

Stats suveränitet handlar om rättigheter och skyldigheter för en stat som uppkommer när stat en bildas. Stats suveränitet påverkar utformningen av relationerna folk rättsliga subjekt emellan och därmed även folk rättsens innehåll. Utgångspunkten är rättigheter och skyldigheter som är knutna till en stats territorium, individer och andra med stats nationalitet samt utövandet av politiskt styre inom en stat.²⁸ Principen om stater suveräna likställdhet fastslår att ingen stat ska vara underkastad någon annan stats vilja. Stater kan dock upplåta delar av sin suveräna besluts kompetens till exempelvis internationella organisationer.²⁹

²⁵ Redgwell, I: Evans (red.), 2010, s. 694 ff.

²⁶ Stec, 2010, s. 361 f.

²⁷ Schrijver, 1997, s. 394 f.

²⁸ Linderfalk, I: Linderfalk (red.), 2012, s. 16 f.

²⁹ Linderfalk, I: Linderfalk (red.), 2012, s. 23.

Statssuveräniteten uppstod till följd av Westfaliska freden. För att säkra nationell religionsfrihet (begränsad till bland annat katolicism och protestantism) åtog sig stater att inte lägga sig i andra staters interna angelägenheter. Okränkbara territoriella gränser etablerades.³⁰

Efter inrättandet av FN kom statssuveräniteten att handla om förutsättningarna för ekonomisk utveckling i utvecklingsländer och självbestämmanderätten för de människor som levte i kolonier.³¹

Samtidigt växte ett krav på att begränsa statssuveräniteten för att främja kollektiva mänskliga intressen. Kravet uppstod som en konsekvens av den sociala och miljömässiga påverkan som den teknologiska utvecklingen haft.³²

Charter of the United Nations (FN-stadgan) artikel 2(1) fastslår samtliga medlemmars suveräna likställdhet. Statssuveränitet är en grundsten för FN-stadgan och innebär ett erkännande av stater och människors lika värde och värdighet. Statssuveräniteten skapar således ett skydd för människors och staters unika identitet och nationella frihet. Den är för många stater den enda försvarsmöjligheten mot yttre påtryckningar i en värld som präglas av ojämlik makt- och resursfördelning.³³

Utvecklingen av principen om statssuveränitet influeras av utvecklingen av internationell miljö rätt. Till exempel har gränsöverskridande skyldigheter att värna om miljön vuxit fram genom den internationella sedvanerättsliga *No harm-principen*.³⁴

Ett annat exempel är CBD som fastslår att bevarandet av biologisk mångfald är en common concern (se nästkommande avsnitt). Målet med konventionen är att bevara biologisk mångfald, hållbart nyttjande av dess beståndsdelar och en rättvis fördelning av de ekonomiska vinningar nyttjandet medför.³⁵ CBD kan få betydelse för statssuveränitetens innebörd eftersom skyldigheten att värna om miljön kan stärkas. CBD

³⁰ Stec, 2010, s. 397.

³¹ Schrijver, 1997, s. 369.

³² Stec, 2010, s. 378 ff.

³³ The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty, December 2001, para. 1.32.

³⁴ Schrijver, 1997, s. 392 f.

³⁵ The Convention on Biological Diversity, Rio de Janeiro, 5 June 1992, preamble, article 1.

förespråkar en balansering av rättigheter och skyldigheter mellan stater samt omfördelning av resurser, vilket är grunden för hållbar utveckling.³⁶

Suveränitet över naturresurser är centralt både inom internationell miljö och ekonomisk rätt. Det är därför viktigt att dessa två områden integreras för främjandet av hållbar utveckling. För att möjliggöra god miljöförvaltning finns ett behov av en koordinerad strategi för internationellt stöd. Förslagsvis för hållbart nyttjande av naturtillgångar, fattigdomsbekämpning och tekniska lösningar för att stå emot negativa miljökonsekvenser av okontrollerad exploatering.³⁷

Statssuveräniteten som folkrättslig princip hotas inte av den miljörättsliga utvecklingen. Innebörden av principen kan dock komma att omdefinieras utifrån de förändringar som ständigt sker globalt.³⁸ Scholtz anser att statssuveräniteten behöver utvecklas till att främja samtliga människors intressen.³⁹

3.1.2 Common concern

Begreppen *common concern*, *common heritage* och *common areas* används på miljöområden som kräver kollektiva åtgärder.⁴⁰ Ett exempel på en common concern är klimatförändringar och effekterna därav.⁴¹ Kärnan i begreppet common concern är att en god hantering, av det som klassas som common concern, medför gemensamma fördelar för alla stater.⁴² I situationer av common concern har stater ofta svårt att visa på betydande skada på deras territorium. Det kan även vara svårt att spåra skadan till en specifik händelse eller en annan stats specifika handlande.⁴³

³⁶ Schrijver, 1997, s. 393.

³⁷ Schrijver, 1997, s. 395.

³⁸ Schrijver, 1997, s. 395.

³⁹ Scholtz, 2008, s. 328 ff.

⁴⁰ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 553 ff.

⁴¹ United Nations Framework Convention on Climate Change, New York, 9 May 1992, preamble.

⁴² Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 553.

⁴³ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 553.

Common areas är områden som ligger utanför en enskild stats jurisdiktion, till exempel öppet hav och yttre rymden. Alla stater har, om inget annat reglerats, tillgång till och rätt till utvinning av resurser i området. Ingen stat kan påtvinga andra stater ett visst förhållningssätt till användningen eller beskyddandet av common areas.⁴⁴

Common heritage rör särskilda tillgångar som anses som allmänningar.⁴⁵ Biologisk mångfald räknas som en common heritage och beskyddandet av den biologiska mångfalden är av common concern.⁴⁶ Exempelvis i United Nations Convention on the Law of the Sea (UNCLOS) fastslås att bland annat havsbotten utanför nationell jurisdiktion utgör ett gemensamt arv för hela mänskligheten. Ingen stat får göra anspråk på eller utöva suveränitet eller suveräna rättigheter över någon del av området eller dess tillgångar. Aktiviteter i området ska vara till förmån för hela mänskligheten.⁴⁷

Begreppen common areas och common heritage är båda begränsade till geografiska områden och deras resurser. Begreppet common concern är vidare och kan anses omfatta bevarandet, beskyddandet och återställandet av jordens ekosystem. Begreppet common concern är tillämpligt på miljöproblem både inom och utanför enskilda staters jurisdiktion. Enligt internationell sedvänja finns tre kriterier som definierar en common concern. För det första åtnjuter alla stater fördelarna vid god hantering av en common concern. Det är således inte vem som äger resurserna som är rättsligt relevant.⁴⁸

För det andra är det inte bestämda områden eller resurser som är av common concern, utan snarare specifika miljöprocesser eller skyddsåtgärder.⁴⁹ CBD framhåller att det är bevarandet av den biologiska

⁴⁴ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 553 ff.

⁴⁵ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 562 f.

⁴⁶ Stec, 2010, s. 367.

⁴⁷ United Nations Convention on the Law of the Sea, Montego Bay, 10 December 1982, article 136, 137 och 140.

⁴⁸ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 564 f.

⁴⁹ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 564 f.

mångfalden som är en common concern och inte den biologiska mångfalden i sig själv.⁵⁰

Den tredje faktorn är att legitimera principen i traktat. Detta har gjorts i inledningarna till CBD och Klimatkonventionen.⁵¹ Det tredje kravet kan dock ifrågasättas. Skulle traktatskravet tas bort skulle två huvudsakliga problem uppstå, det ena rör behovet av internationell enighet gällande huruvida en viss angelägenhet är en common concern. Den andra svårigheten rör behovet av att klargöra rättsliga konsekvenser vid brott mot skyldigheterna som uppstår när en miljöprocess eller skyddsåtgärd klassas som en common concern.⁵²

Rättsliga effekter av common concern

Miljörättsliga skyldigheter har inte uttryckligen blivit fastställda av ICJ som skyldigheter *erga omnes*.⁵³ ILC definierar *erga omnes*-skyldigheter som skyldigheter gentemot den internationella gemenskapen.⁵⁴ Vid skyldigheter *erga omnes* har ingen enskild stat en motstående rättighet utan den motstående rättigheten tillfaller samtliga stater gemensamt.⁵⁵

Det diskuteras huruvida det finns en folkrättslig internationell gemenskap utöver stater som även inkluderar enskilda individer. Till stöd för en utvidgad begreppsbildning framhålls utvecklingen av mänskliga rättigheter, humanitär rätt och internationell straffrätt. Härigenom har enskilda individer kommit att inneha både internationella rättigheter och skyldigheter.⁵⁶

Genom ICJ:s rådgivande yttrande i *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons* erkänner domstolen att No harm-principen sträcker

⁵⁰ The Convention on Biological Diversity, Rio de Janeiro, 5 June 1992, preamble.

⁵¹ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 565 f.

⁵² Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 565 f.

⁵³ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 555.

⁵⁴ Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts (ARSIWA), General Assembly resolution 56/83 of 12 December 2001, article 48(1)(b).

⁵⁵ Linderfalk, I: Linderfalk (red.), 2012, s. 146.

⁵⁶ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 553 ff.

sig utöver ett skydd mot enskilda staters intressen.⁵⁷ Uttalandet antyder att No harm-principen även kan omfatta mänsklighetens intressen.⁵⁸

Weeramantry skriver i sitt separata yttrande till *Gabcikovo-Nagymaros-fallet* att folkrätten nu kommit till en punkt där folkrätten inte enbart bör tjäna enskilda staters intressen utan istället se till hela mänsklighetens intressen.⁵⁹

Både common concern och skyldigheter erga omnes berör frågor av intresse för mänskligheten. Det är möjligt att skyldigheter erga omnes uppstår om en miljöprocess eller skyddsåtgärd klassas som en common concern.⁶⁰

ICJ har inte erkänt staters möjlighet att göra gällande erga omnes-skyldigheter gentemot en annan stat. ILC väljer att erkänna alla staters möjlighet att åberopa statsansvar gentemot en annan stat vid en överträdelse av en ålagd förpliktelse. ILC begränsar dock möjligheterna till kontraåtgärder och gottgörelse.⁶¹

Att traditionella tvistelösningsmetoder kommer att användas för att genomdriva skyldigheter som följer av common concern förefaller osannolikt. Detta eftersom stater sällan använder denna möjlighet för att driva sina egna intressen gentemot en annan stat.⁶²

Common concern fastslår i dagsläget inga direkta skyldigheter. Staters oberoende handlingsfrihet begränsas dock även om andra staters rättigheter inte direkt påverkas. De miljöprocesser eller skyddsåtgärder som identifierats som common concern kan sägas ha utvidgat erga omnes-skyldigheterna. Common concern ålägger stater en skyldighet att samarbeta.⁶³ I Klimatkonventionen fastslås att stater ska främja hållbar skötsel och samarbeta för att bevara de sänkor och reservoarer för

⁵⁷ *Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion*, I.C.J. Reports 1996, p. 226, 8 July 1996, para. 29.

⁵⁸ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007 s. 553 ff.

⁵⁹ *Gabcikovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment*, I.C.J. Reports 1997, p. 7, Separate Opinion of Vice-President Weeramantry, para. 118.

⁶⁰ Shelton, 2009, s. 83.

⁶¹ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 556 f.

⁶² Shelton, 2009, s. 83.

⁶³ Shelton, 2009, s. 86.

växthusgaser, däribland skogarna, som inte regleras i Montrealprotokollet.⁶⁴
Bristande samarbete kan leda till statsansvar.⁶⁵

3.1.3 Common but differentiated responsibilities

Ett annat närliggande koncept till common concern är *common but differentiated responsibilities*. Common but differentiated responsibilities handlar om staters olika roller vid problemlösning.⁶⁶

Enligt Riodeklarationen ska stater samarbeta för att bevara och skydda jordens ekosystem. För bevarandet och beskyddandet av ekosystem bär staterna ett gemensamt ansvar. Ansvaret är dock olika strängt utformat utifrån staternas inbördes bidrag till den globala miljöförstörelsen. Staters möjlighet att bidra till problemlösningen, till exempel teknologiskt och finansiellt, är andra faktorer som är avgörande för fastställandet av en enskild stats ansvar.⁶⁷ Det är osäkert huruvida principen har blivit en bindande internationell sedvanerättslig regel.⁶⁸ Principen är dock bindande enligt Klimatkonventionen princip 3.

⁶⁴ United Nations Framework Convention on Climate Change, New York, 9 May 1992, article 4.1 (d).

⁶⁵ Shelton, 2009, s. 86.

⁶⁶ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 307.

⁶⁷ Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro, 14 June 1992, principle 7.

⁶⁸ Brunnée, I: Bodansky, Brunnée, Hey (red.), 2007, s. 566 f.

4 Förvaltarskapets innebörd

4.1 Bakgrund

En följd av erkännandet av common concern är att stater har en skyldighet att samarbeta för till exempel bevarandet av biologisk mångfald samt klimatförändringar och dess effekter. Detta kan ses som att stater har en skyldighet gentemot dagens och kommande generationer att förvalta exempelvis den biologiska mångfalden.⁶⁹ Förvaltarskap över miljön har gått från att tidigare handla om naturvård, till att nu handla om miljöskydd och miljöförvaltning. Idag rör förvaltarskapet sig mot skapandet av ett nytt miljörettsligt paradig.⁷⁰

Konceptet förvaltarskap har en mängd användningsområden och används inom en rad rättsliga discipliner, vilket lett till att begrepps bilden blivit för otydlig för att ha praktisk tillämplighet.⁷¹ Begreppet bör dock inte förkastas. Förvaltarskapet kan tillämpas som ett verktyg i utformningen av vår relation till och våra skyldigheter gentemot miljön.⁷²

Förvaltarskap kan vid en generell definiering beskrivas enligt följande: individer befinner sig i en position där de har kontroll över värdefulla eller sällsynta naturtillgångar. Individer har därigenom en skyldighet att behandla dessa med tillförsikt och i linje med särskilda normer.⁷³

Trots den bristande enigheten om förvaltarskapets innebörd kan fyra universella element identifieras. De är: objektet för förvaltarskapet, aktören som utövar förvaltarskapet, förmånstagaren av förvaltarskapet och förvaltarskapsförhållandets karaktär.⁷⁴

⁶⁹ Horn, 2004, s. 244.

⁷⁰ Robinson, I. Benidickson (red.), 2011, s. 17 f.

⁷¹ Barritt, 2014, s. 1 ff.

⁷² Barritt, 2014, 1 ff.

⁷³ Barritt, 2014, s. 3.

⁷⁴ Barritt, 2014, s. 3 f.

4.2 Objekt

Det krävs en korrekt definition av objektet för förvaltarskap eftersom förvaltarskapet är beroende av och förändras med objektet mot vilken skyldigheten gäller. Kan objektet inte beskrivas specifikt blir det svårt att förutse vilken påverkan en lag kommer att få.⁷⁵

Generellt anses förvaltningsskyldigheten gälla gentemot *land*. I detta sammanhang utvidgas begreppet land till att omfatta mark, vatten, växter och djur. Begreppet anses därmed ofta synonymt till begreppet *miljö*, särskilt inom litteraturen som diskuterar miljörättsligt förvaltarskap. Ett antal författare gör dock en distinktion och menar att begreppet *land* inte omfattar alla aspekter av miljön. Flera författare försöker komma runt problemet genom att istället definiera objektet som *ekosystem* eller *naturtillgångar*.⁷⁶

Ett möjligt objekt för förvaltningsskyldigheten kan vara *egendom*. Egendomsbegreppet kan underlätta eftersom förvaltarskapsförhållandena kan appliceras på redan existerande egendomsförhållanden. Egendomsformerna privat och gemensamt ägd egendom kan således visa på vilka aktörer och intressen som måste beaktas vid förvaltarskapet. Rör det sig exempelvis om gemensamt ägd egendom kan förvaltarskapet utformas som en skyldighet för civilsamhället att vårda miljön till förmån för nutida och framtida generationer. Ett problem som kvarstår är dock definieringen av egendomsförhållandena, vilket bland annat bottnat i problemet med att definiera land.⁷⁷

Ett annat objekt för förvaltarskap kan vara ett lokalt *område* eller en *resurs*. Definitionen begränsar förvaltningsskyldigheten till lokala miljöer, vilket förbiser den universella aspekten av förvaltningsskyldigheten. Objektet kan även beskrivas som hela *planeten*.

⁷⁵ Barritt, 2014, s. 5.

⁷⁶ Barritt, 2014, s. 5.

⁷⁷ Barritt, 2014, s. 6.

Genom denna definition är det möjligt komma runt begreppsproblematik kring land, egendom och nationsgränser.⁷⁸

Skillnader i hur begreppet definieras beror till största del på olika disciplinära inriktningar, olika uppfattningar om miljön och dess värde samt olika sätt att angripa problemet. Definitionen av objektet kan vara flexibelt, men valet bör rättfärdigas juridiskt, praktiskt och normativt.⁷⁹

4.3 Förmånstagare

Det är viktigt att identifiera vem eller vad som gynnas av en god förvaltning eftersom vissa förmånstagare ännu inte existerar, eller tillhör djur- och växtriket. Alla förmånstagare kan därav inte göra skyldigheter som förvaltarskapet innebär gällande.⁸⁰

Inom miljöretten finns tre viktiga förmånstagare av en förvaltningsskyldighet: dagens generation, framtida generationer och miljön i sig.⁸¹

UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters (Århuskonventionen) betonar vikten av att skydda miljön både för dagens och framtida generationer.⁸² Detta på samma sätt som principen om *intergenerational equity* som återfinns i Världsarvskonventionen.⁸³ Intergenerational equity handlar om jämlikhet mellan nutida och framtida generationer. Principen delas upp i tre delar: att bevara natur- och kulturmiljö till kommande generationer så att deras behov kan tillgodoses, att bevara kvaliteten hos planeten samt att ge nu levande människor en rättvis del av arvet från tidigare generationer.⁸⁴

⁷⁸ Barritt, 2014, s. 6.

⁷⁹ Barritt, 2014, s. 6.

⁸⁰ Barritt, 2014, s. 7 f.

⁸¹ Barritt, 2014, s. 6 f.

⁸² UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, Aarhus, 25 June 1998, article 1.

⁸³ The Convention Concerning the Protection of the World Cultural and Natural Heritage, Paris, 16 November 1972, article 4.

⁸⁴ Kravchenko, Chowdhury, Bhuiyan, I: Alam, Shawkat (red.), 2013 s. 57 f.

Att förvaltarskap kan gynna dagens generation är allmänt känt. Det diskuteras dock huruvida skyldigheten gäller gentemot enskilda individer eller mot kollektivet. Eftersom förvaltarskap främst förespråkas för att skydda luften vi andas, vattnet vi dricker etc. följer logiskt att det är kollektivet som är förmånstagare. En följd av detta är att enskilda individers rättigheter, såsom markägares rättigheter, i särskilda fall kan behöva stå tillbaka för kollektivets bästa.⁸⁵

Antagandet att det är mänskligheten som är primär förmånstagare leder till nya frågor om skyldighetens tidsaspekt. De flesta författare är eniga om att förvaltningsskyldigheten gäller även för framtida generationer, vilket betonas genom att inkludera framtida generationer i definitionen av mänskligheten. Förvaltarskapet är historiskt sett ett antropocentriskt, förmånstagarna av ett gott förvaltarskap är dagens och kommande generationer.⁸⁶

Det finns även författare som framhåller behoven hos naturen och icke-människliga varelser tillsammans med de mänskliga behoven. Förvaltarskap över miljön beskrivs som en moralisk skyldighet, på samma sätt som beskyddandet av utsatta grupper människor. Andra poängterar att det oavsett om ett förvaltarskap gynnar människan eller inte finns ett värde i att skydda miljön. Detta synsätt jämför naturens och människans etiska värde.⁸⁷

De tre förmånstagarna är nära sammankopplade, om en part gynnas gör de andra ofta detsamma. Ett dilemma är att dagens generation befinner sig i en position där de både är förmånstagare och samtidigt ansvarssubjekt gentemot de andra två förmånstagarna.⁸⁸

⁸⁵ Barritt, 2014, s. 7 f.

⁸⁶ Barritt, 2014, s. 7 f.

⁸⁷ Barritt, 2014, s. 7 f.

⁸⁸ Barritt, 2014, s. 9.

4.4 Ansvarssubjekt

Ett antal aktörer kan anses skyldiga att förvalta miljön. Inom miljörettslig litteratur anses främst markägare bära ett förvaltningsansvar. Skyldigheten anses följa med det privilegium som markinnehavet innebär. Markägare har direkt kontroll över den ägda marken och deras beslut får direkta effekter på miljön och samhället i stort. Markägare kan därför behöva avstå delar av sina privilegier till förmån för kollektivets bästa, eftersom de besitter resurser som kan anses vara gemensamma.⁸⁹

Även enskilda individer som inte är markägare kan anses ha en skyldighet att förvalta miljön. Enskilda individers ansvar handlar om personliga val, däribland valet att gå/köra bil och att delta i demokratiska processer.⁹⁰

Förvaltarskap handlar även om kollektivets agerande, både familjer, icke-statliga organisationer, företag och andra former av gemenskaper. Grunden för individers och kollektivets ansvar är att jorden är mänsklighetens gemensamma arv. Som en följd av att jorden är ett gemensamt arv och att människan har en dominant ställning, har människor kollektivt och individuellt ett gemensamt moraliskt ansvar för planeten. Ett förvaltningsansvar bör åläggas hela mänskligheten eftersom uppgiften är för stor för stater att klara av själva.⁹¹

Staten har en skyldighet att skapa och genomdriva normer för samhällslivet. Staten ansvarar ytterst för att föreskriva och implementera omfattande förvaltningskyldigheter för markägare. Århuskonventionen ålägger stater att tillhandahålla information gällande miljön och att möjliggöra deltagande i processer som påverkar miljön. Ansvaret tillkom för att göra allmänheten medveten i miljöfrågor och miljöskyddspolitik effektiv.⁹²

⁸⁹ Barritt, 2014, s. 9 f.

⁹⁰ Barritt, 2014, 10 f.

⁹¹ Barritt, 2014, s. 11 f.

⁹² UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters, Aarhus, 25 June 1998, article 1, preamble.

Statens roll i miljöskydd är mångdimensionell och således komplicerad. Legislativt och administrativt arbete med miljöfrågor sker på olika, ofta överlappande, nivåer exempelvis inom Europeiska Unionen (EU), nationellt och lokalt. Staten bör underlätta för dessa institutioner att föra en god miljöförvaltning.⁹³

Förvaltarskap inom miljöretten kan i sig anses utgöra en form av styrelseskick genom att en rad aktörer arbetar tillsammans för att bevara ett skyddsvärt objekt. Förslagsvis arbetar icke-statliga organisationer och allmänheten tillsammans med stater och en blandning av nationella, EU-rättsliga och internationella regleringar för att bevara ett skyddsvärt objekt.⁹⁴

4.5 Förvaltarskapsförhållandets karaktär

Kommande del fokuserar på olika former av potentiella förvaltarskapsförhållanden. Dessa är ofta överlappande och ger uttryck för graden och formen av ansvar som åläggs förvaltaren. Olika ansvarsformer är beroende av olika grupper och former av förvaltare (som nämnts ovan).

4.5.1 Allmänt förvaltarskap

*Allmänt förvaltarskap*⁹⁵ utgör en grundläggande form av förvaltarskap. Generellt omfattar denna form av förvaltarskap en skyldighet att bevara, vårda, kontrollera, och skydda något. Sett till miljön innebär förvaltarskapet en skyldighet att använda naturresurserna på ett hållbart och ansvarsfullt sätt.⁹⁶

Vid allmänt förvaltarskap är det inte ansvarssubjektets egna intressen som prioriteras utan förvaltningen görs till förmån för föremålet eller till förmån för ägaren av föremålet.⁹⁷

⁹³ Barritt, 2014, s. 13 f.

⁹⁴ Barritt, 2014, s. 14.

⁹⁵ Custodial stewardship. Författarens egen omarbetning.

⁹⁶ Barritt, 2014, s. 14 f.

⁹⁷ Barritt, 2014, s. 15 f.

Ett allmänt förvaltningsansvar medför en skyldighet att bevara och på ett hållbart sätt använda till exempel den biologiska mångfalden till förmån för dagens och kommande generationer. Ansvaret uppstår med anledning av människans dominanta ställning på jorden, och inte på grund av några överordnade miljömässiga intressen.⁹⁸

Allmänt förvaltarskap flyttar fokus från individens till kollektivets rättigheter, både med avseende på dagens och kommande generationer. Allmänt förvaltarskap föreskriver dock inga direkta skyldigheter gällande formen av ansvar som de olika aktörerna bär gentemot förvaltningsobjektet.⁹⁹

4.5.2 Formellt förvaltarskap

*Formellt förvaltarskap*¹⁰⁰ kräver att förvaltaren aktivt bevarar och vårdar naturtillgångarna under dennes kontroll. Formellt förvaltarskap innebär ett större ansvar än allmänt förvaltningsansvar. Formellt förvaltarskap ålägger inte bara en skyldighet att skydda miljön, utan även en skyldighet att inte låta miljöskador gå obemärkt förbi.¹⁰¹

De flesta forskare är eniga om att formellt förvaltningsansvar endast gäller för dem som har direkt kontroll över land. I praktiken rör det sig om stater, markägare och bönder. Ansvaret följer av att det generellt är aktörer med fysisk kontroll över mark som har störst möjlighet att på ett varsamt sätt hantera naturresurserna.¹⁰²

Formellt förvaltarskap beskriver både typen och karaktären av förvaltningsansvar. Fokus ligger på hantering av mark eller naturtillgångar, vilket ytterst innebär en skyldighet att inte använda mer resurser än nödvändigt. I enighet med allmänt förvaltarskap fokuserar formellt

⁹⁸ Barritt, 2014, s. 15 f.

⁹⁹ Barritt, 2014, s. 16.

¹⁰⁰ Managerial stewardship. Författarens egen omarbetning.

¹⁰¹ Barritt, 2014, s. 18.

¹⁰² Barritt, 2014, s. 18.

förvaltarskap till största del på de fördelar som kan följa för mänskligheten.¹⁰³

Formellt förvaltarskap kan även användas för att beskriva människans ansvar för sina egna handlingar. Enligt den begreppsförklaringen är förvaltarskapet inte beroende av redan existerande relationer till mark, utan kan tillämpas på alla aktörer. Av detta följer att människan har ett ansvar att agera varsamt gentemot miljön. Fokus skiftas således från en varsam resurshantering till varsamt agerande och personliga val hamnar i fokus.¹⁰⁴

4.5.3 Egendomsrättsligt förvaltarskap

*Egendomsrättsligt förvaltarskap*¹⁰⁵ handlar om sambanden mellan äganderätt och förvaltarskap, vilket diskuteras i stor utsträckning inom den rättsliga litteraturen.¹⁰⁶ Förändringar i egendomsförhållandena sker redan. Ett exempel är inrättandet av EU:s Natura 2000-nätverk, som kräver att privata markägare på ett både ekologiskt och ekonomisk hållbar sätt ska förvalta marken.¹⁰⁷

Sambandsdiskussionen mellan äganderätt och förvaltarskap baseras i stor utsträckning på att objektet ofta är detsamma. Det finns även likheter i de skyldigheter som åläggs subjektet och de värden som tillskrivs objektet. Det finns två alternativa synsätt på området. Skillnaderna grundas på komplexiteten i begreppet egendom, särskilt avseende mark- och naturresurser.¹⁰⁸

Det första perspektivet föreslår ett utvidgat förvaltningsansvar, men behåller i övrigt äganderätten som den ser ut idag. Bland annat förespråkas att förvaltarskap ska åläggas egendomsinnehavare, detta i tillägg till övriga skyldigheter som till exempel markägaren åläggs på grund av

¹⁰³ Barritt, 2014, s. 17.

¹⁰⁴ Barritt, 2014, s. 17 f.

¹⁰⁵ Proprietorial stewardship. Författarens egen omarbetning.

¹⁰⁶ Barritt, 2014, s. 18.

¹⁰⁷ European Commission, What is Natura 2000? 2015-05-13.

¹⁰⁸ Barritt, 2014, s. 18.

ägarskapet. Åtgärden föreslås för att balansera privata och kollektiva rättigheter.¹⁰⁹

Enligt den andra modellen är egendomsrätt och förvaltarskap oförenliga begrepp och egendomsrätten bör ersättas helt med förvaltarens regleringar. Förvaltarskap och äganderätt anses oförenliga eftersom egendomsrätten inte har lyckats rättfärdigas och förvaltare åtnjuter inte den fria förfoganderätt som ägarskap generellt medför. Modellen behåller dock drag från egendomsrätten, exempelvis utgör förvaltarskapet ett förhållande av kontroll. Kontroll ska enligt modellen utövas med hänsyn till dagens, framtida generationers och naturens behov.¹¹⁰

Gemensamt för modellerna är att båda innebär en form av förvaltarskap där behoven hos alla förmånstagare beaktas. Egendom utgör, enligt modellerna, inte enbart en handelsvara som kan användas och exploateras fritt enligt ägarens vilja.¹¹¹

4.5.4 Etiskt förvaltarskap

Inom miljöetik lyfts både antropocentriska och biocentriska perspektiv. Ur det antropocentriska perspektivet är människan centralt ansvarig, främst med anledning av att den mänskliga påverkan på naturen innebär ett hot mot vår hälsa. På lång sikt riskerar oansvarigt agerande även att äventyra människans fortsatta existens. Perspektivet öppnar för en tredje generation mänskliga rättigheter,¹¹² bland annat innefattande rätten till utveckling och god miljö.¹¹³ Det antropocentriska perspektivet framhålls bland annat i Riodeklarationen.¹¹⁴

Det biocentriska perspektivet omdefinierar människans och miljöns rättigheter, utan att några skyldigheter för människan specificeras.

¹⁰⁹ Barritt, 2014, s. 19.

¹¹⁰ Barritt, 2014, s. 19 f.

¹¹¹ Barritt, 2014, s. 20.

¹¹² De första två generationerna utgörs av de civila och politiska rättigheterna, och de ekonomiska, sociala och kulturella rättigheterna.

¹¹³ Thunberg, I: Svedin, Thunberg (red.), 1994, s. 13 ff.

¹¹⁴ Rio Declaration on Environment and Development, Rio de Janeiro, 14 June 1992, principle 1, 3.

Mänskliga intressen nedprioriteras för att möjliggöra djurs och växters fortlevnad i naturliga levnadsmiljöer.¹¹⁵ Det biocentriska perspektivet framhåller att förvaltarskapet bör gå längre än juridiska och praktiska skyldigheter till att därutöver omfatta moraliska förpliktelser, som till exempel att leva enkelt.¹¹⁶ I CBD framhålls ett biocentriskt perspektiv eftersom biologisk mångfald tillskrivs ett egenvärde.¹¹⁷

¹¹⁵ Barritt, 2014, s. 21 f.

¹¹⁶ Barritt, 2014, s. 21 f.

¹¹⁷ The Convention on Biological Diversity, Rio de Janeiro, 5 June 1992, preamble.

5 Analys och slutsatser

Det finns inga heltäckande bindande regleringar på det undersökta området. De försök till gemensamma lösningar som gjorts har varit utan framgång. Tropikskogarna ligger under enskilda staters jurisdiktion och det ligger i staters suveräna rättigheter att exploatera resurserna däri.

I analysen sammanförs det ovan presenterade materialet för att undersöka om rätten kan bidra till att stoppa den degradering som nu sker av tropikskogarna. Diskussionen förs utifrån uppsatsens tre frågeställningar. Först diskuteras de två underfrågeställningarna, därefter diskuteras huvudfrågeställningen.

Bevarandet av tropikskogarna, en common concern?

Att hävda att tropikskogarna är allmänningar och därför ska klassas som common heritage är i dagsläget problematiskt eftersom skogarna ligger under enskilda staters jurisdiktion. Att skogarna ligger under enskilda staters jurisdiktion leder till att skogarna inte kan klassas som common areas, vilket troligen inte heller vore önskvärt eftersom alla stater då fritt kan exploatera dessa skogar.

Bevarandet av tropikskogarna bör dock klassas som en common concern. Detta eftersom ett bevarande av tropikskogarna leder till fördelar för alla stater. Det kan diskuteras huruvida den internationella gemenskapen även innefattar enskilda individer utöver stater. Bevarandet av tropikskog gynnar både stater och enskilda individer, således hela den internationella gemenskapen vid en extensiv tolkning av begreppet internationell gemenskap. Detta talar starkt för att bevarandet av tropikskog bör klassas som en common concern. Skogarna bidrar till det ekosystem som möjliggör mänskligt liv på jorden. Tropikskogarna är några av de viktigaste koldioxidsänkorna i världen och är således viktiga för att bromsa klimatförändringarna. Enligt CBD är bevarandet av den biologiska mångfalden en common concern. Skogarna är viktiga för bevarandet av

biologisk mångfald då omkring hälften av jordens alla arter lever i tropiskskog.

Eftersom det är specifika miljöprocesser eller skyddsåtgärder som klassas som common concern och inte resurserna i sig, är det bevarandet av skogarna som bör klassas som en common concern. För bevarandet krävs gemensamma åtgärder eftersom problemen är gränsöverskridande. Ingen enskild stat kan enskilt lösa till exempel klimatförändringarna, men alla stater gynnas av åtgärder som begränsar klimatförändringarna.

Om en traktat inrättas som fastslår att bevarandet av tropiskskogarna är en common concern skulle även de rättsliga konsekvenserna vid ett brott mot ålagda skyldigheter kunna fastslås.

Med anledning av svårigheterna att komma fram till gemensamma överenskommelser för tropiskskogar kan kravet på en traktats erkännande i förevarande fall behöva förbises. Problematiken med att fastställa tropiskskogarna som en common concern kan då liknas med problemen vid fastställandet av en internationell sedvanerättslig regel. De rättsliga konsekvenserna av brott mot bevarandet av tropiskskogarna kan även bli omtvistade.

Det är möjligt att common concern leder till skyldigheter erga omnes. Den främsta skyldigheten för stater är och bör vara ett krav på samarbete för att bevara tropiskskogarna.

Det är dock synnerligen optimistiskt att tänka att stater ska göra gällande statsansvar till förmån för dagens och kommande generationer, eller till förmån för djur och växter, om en stat bryter mot skyldigheterna. Det finns idag ingen överstatlig organisation på miljörättens område. Det kan diskuteras vilka möjligheter som finns för inrättandet av en sådan och huruvida det är önskvärt.

Istället kan inrättandet av en förvaltningsskyldighet för tropiskskogarna bidra till att skapa nya styrmedel då förvaltarskapet kan anses utgöra en ny form av styrelseskick. Styrelseskicket skulle kunna grundas på icke-statliga organisationers och allmänhetens påtryckningar,

tillsammans med nationella och internationella regeringar.

Århuskonventionens inrättande kan ses som ett steg i den riktningen då stater bland annat åläggs en skyldighet att tillhandahålla allmänheten information.

Common concern och statssuveränitet

Statssuveräniteten ska inte kunna användas som ursäkt för att undkomma ett internationellt ansvar att samarbeta vad gäller tropikskogarna. Med anledning av bristen på balans i makt- och resursfördelningen internationellt, bör statssuveräniteten och de rättigheter den medför för en stat i stort sett bibehållas. Biosfären existerar dock oberoende av de landgränser och institutioner som mänskligheten har skapat. Statssuveräniteten kommer mest troligt att bibehålla dagens innebörd, stora inskränkningar förefaller nog främmande för de flesta stater. Jag anser dock att statssuveräniteten kan behöva begränsas i frågor som är av common concern, för att framhålla mänsklighetens intressen framför enskilda staters intressen.

Förvaltningsansvar för tropikskogar

Begreppet förvaltarskap är mångfacetterat, men innefattar oftast: objekt, förmånstagare, ansvarssubjekt och förvaltarskapsförhållandets karaktär.

Avseende objektet för förvaltarskapet kan detta definieras som tropikskogarna och de varelser som lever där. Med den begreppsbildningen som finns inom doktrin på området kan både *land*, *miljö*, *egendom* och *lokalt område* bli tillämpligt på tropikskog. Begreppet land kan med en extensiv tolkning appliceras på mark, vatten, växter och djur i tropikskogarna. Definitionen skulle möjliggöra en universell förvaltningsskyldighet, men med svårigheten att definiera vart skogarna börjar och slutar. En annan fråga är hur eventuella vattendrag som sträcker sig utanför skogarna ska skyddas. Om begreppet land inte lyckas omfatta allt som begreppet miljö innefattar uppstår liknande och troligen fler gränsdragningsproblem vid tillämpningen av begreppet miljö.

Eftersom tropikskogarna ligger under enskilda staters jurisdiktion kan de även klassas som resurser, eller egendom, som tillhör den specifika staten. Egendomsförvaltare skulle klargöra ett antal aktörer som ansvarssubjekt. Somliga forskare menar dock att egendomsrätten inte rättfärdigats och därför bör slopas till förmån för förvaltare. Nya regleringar såsom EU:s inrättande av Natura 2000-områden talar för att egendomsrätten kan komma att förändras.

Förmånstagarna för förvaltningsskyldigheten kan ur ett antropocentriskt perspektiv vara hela mänskligheten vilket kan innefatta även kommande generationer. Perspektivet går i linje med principen om intergenerational equity. Det problematiska med synsättet är att levande generationer även till viss del ska kunna utnyttja de resurser som tidigare generationer lämnat efter sig. Således uppstår en gränsdragningsproblematik avseende punkten vid vilken en kvalitetssänkning av jordens resurser uppstår och hur stora kvalitetssänkningar som kan rättfärdigas. Hur mycket tropikskog behöver bevaras för att framtida generationer ska kunna tillgodose sina behov? Är det möjligt att föra talan för någon som ännu inte finns, och vem kan föra denna talan i så fall?

Ur ett biocentriskt perspektiv blir även andra levande varelser, som djur och växter, erkända förmånstagare. Perspektivet motiveras med att det finns ett inneboende värde hos naturen. Naturens egenvärde är omdiskuterat och diskussionen är utanför ramarna för den här uppsatsen. Ett potentiellt problem är i vilken utsträckning mänskliga intressen behöver begränsas till förmån för djurs och växters fortlevnad i deras naturliga miljö.

Folkrätten reglerar relationer stater emellan, enskilda personers skyldigheter ligger under statsuveräniteten. Genom inrättandet av bland annat mänskliga rättigheter och internationell straffrätt har enskilda individer dock blivit folkrättsliga subjekt då de tillskrivits både rättigheter och skyldigheter. Jag anser att det är nödvändigt att omdefiniera ansvarssubjekten för tropikskogarna för att möjliggöra nya rättsliga lösningar på de miljöproblem vi står inför.

Existensen på jorden är på lång sikt hotad för många arter på grund av klimatförändringar och dess effekter. Eftersom människan befinner sig i en dominant ställning på jorden talar mycket för att människan har ett etiskt ansvar att förvalta jorden och dess resurser.

Privatpersoners skyldigheter borde fortsätta att primärt regleras nationellt för att möjliggöra flexibel lagreglering och lagföring, samtidigt som inskränkningarna i statssuveräniteten inte ska bli allt för stor. Århuskonventionens krav på stater att tillhandahålla allmänheten information kan i sinom tid leda till att enskilda individer åläggs en skyldighet att bli miljömedvetna världsmedborgare. Det förefaller dock svårt i dagsläget att införa juridiska sanktioner gentemot individer som inte lever miljöetiskt oklanderligt. Förbudsregler för varor från tropikskogarna eller produkter som bidrar till skogsskövlingen kan vara ett rimligare första steg.

Att inrätta ett formellt förvaltningsansvar för stater och markägare, snarare än alla individer, är troligtvis att föredra. Ansvaret kan motiveras med att det är stater och markägare som utövar direkt kontroll över land. Ansvaret borde kanske även gälla bönder, beroende på om bönderna bedriver verksamhet för egen del, exempelvis som självförsörjning, eller som en näringsverksamhet. Kraven på bönder som bedriver näringsverksamhet borde rimligtvis påverkas av ansvaret som åläggs allmänheten. Detta eftersom det ytterst är konsumenter som möjliggör kommersiella bönders näringsverksamhet.

Fördelen med ett allmänt förvaltningsansvar är att det omfattar alla ansvarssubjekt, med nackdelen att det inte föreskriver några direkta juridiska skyldigheter. Ett formellt förvaltningsansvar kan föreskriva juridiska skyldigheter att beskydda tropikskogarna och inte låta skador gå obemärkta förbi. Utifrån principen om common but differentiated responsibilities bör stater ha ett ansvar proportionerligt till deras inverkan på skogsdegraderingen och klimatförändringar. Att länder med tekniska och finansiella resurser bistår med dessa för att bevara skogarna och förhindra ytterligare skövling vore önskvärt. Även handelsrestriktioner för alla typer

av varor från tropiskskog vore önskvärt, detta eftersom bevarandet av tropiskskogarna bör kunna klassas som en common concern.

Rent praktiskt skulle införandet av ett formellt förvaltarskap, förutsatt att bevarandet av tropiskskogarna klassas som common concern, troligen innebära en skyldighet för stater och markägare att samarbeta för att bevara tropiskskogar och se till att skador inte går obemärkta förbi.

Uppsatsen syftade till att ge en bild av nya idéströmningar och dess grunder. Flera frågetecken angående slutliga lösningar kvarstår, men det finns tecken på att utvecklingen kan gå mot ett universellt förvaltarskap för tropiskskogarna. Ett förvaltarskap skulle möjliggöras om bevarandet av tropiskskogarna klassas som en common concern. Statssuveränitetsbegreppet skulle då troligen omdefinieras i takt med miljörättens utveckling.

Käll- och litteraturförteckning

Källor

Stadgor

United Nations, Charter of the United Nations
Adopted at San Fransisco, on 26 June 1946

Statute of the International Court of Justice
Adopted at San Fransisco, on 26 June 1945

Traktat

The Convention Concerning the Protection of the World Cultural and
Natural Heritage
Adopted on November 16, 1972 at Paris

The United Nations Convention on the Law of the Sea
Adopted on December 10, 1982 at Montego Bay

The Convention on Biological Diversity
Adopted on June 5, 1992 at Rio de Janeiro

The United Nations Framework Convention on Climate Change
Adopted on May 9, 1992 at New York

United Nations Convention to Combat Desertification in those Countries
Experiencing Serious Drought and/or Desertification, particularly in Africa
Adopted on June 17, 1994 at Paris

UNECE Convention on Access to Information, Public Participation in
Decision-making and Access to Justice in Environmental Matters
Adopted on 25 June 1998, Aarhus

Deklarationer och resolutioner

Rio Declaration on Environment and Development
Adopted 14 June 1992, Rio de Janeiro

Articles on Responsibility of States for Internationally Wrongful Acts
(ARSIWA), General Assembly resolution 56/83 of 12 December 2001

Artiklar

Barritt, Emily, "Conceptualising Stewardship in Environmental Law".
I: *Journal of Environmental Law*, 2014, 26 1, s. 1–23

Horn, Laura, "The Implications of the Concept of Common Concern of a Human Kind on a Human Right to a Healthy Environment".
I: *Macquarie Journal of International and Comparative Environmental Law*, Vol. 1, Utgåva 2, 2004, s. 233–268

Sand, Peter H., "A Century of Green Lessons: The Contribution of Nature Conservation Regimes to Global Governance".
I: *International Environmental Agreements: Politics, Law & Economics*; 2001, Vol. 1 utgåva 1, s. 33–72

Scholtz, Werner, "Custodial Sovereignty: Reconciling Sovereignty and Global Environmental Challenges Amongst the Vestiges of Colonialism".
I: *Netherlands International Law Review*, 2008, Vol. 55 utgåva 3, s. 323–341

Shelton, Dinah, "Common Concern of Humanity".
I: *Environmental Policy and Law*, 2009, s. 83–96

Stec, Stephen, "Humanitarian Limits to Sovereignty: Common Concern and Common Heritage Approaches to Natural Resources and Environment".
I: *International Community Law Review* 12, 2010, s. 361–389

Litteratur

Brunnée, Jutta, "Common Areas, Common Heritage, Common Concern".
I: Bodansky, Daniel, Brunnée, Jutta & Hey, Ellen (red.), *The Oxford handbook of international environmental law*, Oxford University Press, Oxford, 2007, s. 550–573

Kleineman, Jan, "Rättsdogmatisk metod".
I: Korling, F. & Zamboni, M. (red.). *Juridisk metodlära*. (1. uppl.) Lund, Studentlitteratur, 2013

Kravchenko, Svitlana, Chowdhury, Tareq M.R., Bhuiyan, Md Jahid Hossian, "Principles of international environmental law".
I: Alam, Shawkat (red.), *Routledge handbook of international environmental law*, Routledge, London, 2013 s. 43–60

Linderfalk, Ulf, "Folkrätten, staten & statssuveräniteten" s. 13–24;
"Internationell miljö rätt" s. 133–147
I: Linderfalk, Ulf (red.), *Folkrätten i ett nötskal*, 2., [utök. och uppdaterade uppl.], Studentlitteratur, Lund, 2012

Redgwell, Catherine, "International environmental law".
I: Evans, Malcolm David (red.), *International law*, 3. ed., Oxford University Press, Oxford, 2010 s. 687–721

Robinson, Nicholas A., "Reflecting on Rio: environmental law in the coming decades".
I: Benidickson, Jamie (red.), *Environmental law and sustainability after Rio*, Edward Elgar, Cheltenham, 2011 s. 9–30

Schrijver, Nico, *Sovereignty over natural resources: balancing rights and duties*, Cambridge University Press, Cambridge, 1997

Stone, Christopher D., "Ethics and International Environmental law".
I: Bodansky, Daniel, Brunnée, Jutta & Hey, Ellen (red.), *The Oxford handbook of international environmental law*, Oxford University Press, Oxford, 2007 s. 291–312

Thunberg, Anne-Marie, "Miljöetik och den internationella miljödebatten".
Svedin, Uno & Thunberg, Anne-Marie (red.), *Miljöetik: för ett samhälle på människans och naturens villkor*, Miljövårdsberedningen, Stockholm, 1994 s. 10–18

Wong, Christoffer, "Rättsfilosofins äldre historia".
I: Nergelius, Joakim (red.), *Rättsfilosofi: samhälle och moral genom tiderna*, 2. uppl., Studentlitteratur, Lund, 2006 s. 13–22

Offentligt tryck

Agenda 21
United Nations Conference on Environment & Development
Rio de Janeiro, Brazil, 3 to 14 June 1992

Gabčíkovo-Nagymaros Project (Hungary/Slovakia), Judgment, I.C.J. Reports 1997, p. 7, Separate Opinion of Vice-President Weeramantry

Legality of the Threat or Use of Nuclear Weapons, Advisory Opinion, I.C.J. Reports 1996, p. 226, International Court of Justice (ICJ), 8 July 1996

The Responsibility to Protect: Report of the International Commission on Intervention and State Sovereignty December 2001

Elektroniska källor

European Commission, What is Natura 2000? (Hämtad: 2015-05-13)
Från: http://ec.europa.eu/environment/nature/natura2000/index_en.htm

Lindsey, Rebecca, Tropical Deforestation,

Earth Observatory, Nasa, publicerad: 2007-03-30 (Hämtad: 2015-05-10)
Från: <http://earthobservatory.nasa.gov/Features/Deforestation/>

Ruis, Barbara M.G.S, No forest convention but ten tree treaties
Food and Agriculture Organization of the United Nations,
(Hämtad: 2015-04-22)
Från: <http://www.fao.org/docrep/003/y1237e/y1237e03.htm>

UN-REDD, About the UN-REDD Programme, (Hämtad: 2015-05-08)
Från: <http://www.unredd.org/AboutUNREDDProgramme/tabid/102613/Default.aspx>